

Kronika działalności Muzeum Krakowa w 2021 roku

Informacje o autorze: historyk, kustosz Muzeum Krakowa, zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Krakowa, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Information about the author: historian, Collections Curator at the Museum of Kraków, Deputy Program Director at the Museum of Kraków, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Słowa kluczowe: modernizacja, pałac Pod Krzysztofony, *Krzysztofony od nowa – muzeum kompletne*, wystawa stała, *Kraków od początku, bez końca*, dziedzictwo niematerialne, nowa oferta edukacyjna

Keyword: modernization, Krzysztofony Palace, *Krzysztofony anew – a Complete Museum*, permanent exhibition, *Kraków from the Beginning, without End*, non-material heritage, new education offer

Projekty strategiczne

W roku 2021 wielkim świętem naszego Muzeum i wszystkich przyjaciół naszej instytucji był finał projektu *Krzysztofony od nowa – muzeum kompletne: modernizacja i remont konserwatorski pałacu Pod Krzysztofony wraz z przystosowaniem jego funkcji do realizacji zadań nowoczesnego, wielofunkcyjnego obiektu muzealnego*. Projekt ten został uroczystie rozpoczęty podpisaniem umowy pomiędzy Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Muzeum Historycznym Miasta Krakowa jeszcze w 2016 roku, dokładnie 15 września tego roku, i został zrealizowany w latach 2018–2021. Łączny koszt *Krzysztoforów od nowa – muzeum kompletnego* wyniósł 60 018 713,48 zł brutto. W roku 2021 w ramach projektu wydatkowano 15 341 853,03 zł brutto, środki pochodziły z dotacji Gminy Miejskiej Kraków (500 tys. zł) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (7 464 861,68 zł netto) oraz środków własnych Muzeum (7 376 991,35 zł brutto).

Prace budowlano-remontowe w pałacu Pod Krzysztofony zakończyły się 31 marca 2021 roku, a w kolejnym miesiącu uzyskano pozwolenie na użytkowanie obiektu i dokonano odbioru prac od generalnego wykonawcy. 23 lipca miała

Uroczystość otwarcia pałacu pod Krzysztofony po kilku latach prac modernizacyjnych skrzydła wschodniego, od lewej: dyrektor Michał Niezabitowski, wojewoda małopolski Łukasz Kmita z medalem Gloria Artis dla Muzeum Krakowa, dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Paulina Florjanowicz oraz prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski, 23 lipca 2021 r., fot. Tomasz Kalarus

miejsce oficjalna, doniosła uroczystość otwarcia pałacu po remoncie. W uroczystości wzięli udział m.in. prezydent Krakowa Jacek Majchrowski i wojewoda małopolski Łukasz Kmita. Ważną częścią wydarzenia było odsłonięcie rzeźby św. Krzysztofa autorstwa prof. Aleksandra Śliwy, które oznaczało symboliczny powrót patrona pałacu na fasadę obiektu po ponad 200 latach przerwy.

Druga połowa roku stała pod znakiem prac nad drugim wielkim finałem projektu i wielu lat działań – nad przywróceniem blasku naszej głównej siedzibie i wyposażeniem tego miejsca we wszystkie elementy infrastruktury niezbędne do

Dyrektor Michał Niezabitowski oprowadza po ekspozycji ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego oraz prezydenta Krakowa prof. Jacka Majchrowskiego w czasie uroczystego otwarcia wystawy stałej *Kraków od początku, bez końca*, pałac Pod Krzysztofory, 18 grudnia 2021 r., fot. Bogdan Krężel

pełnienia roli nowoczesnego, kompletnego muzeum. Zespół pracowników wraz z projektantami i wykonawcami zakończyli prace nad aranżacją i wyposażeniem wnętrza skrzydła wschodniego pałacu. Przygotowano do otwarcia nową wystawę stałą *Kraków od początku, bez końca*, która zajmuje pomieszczenia piwnic pałacu oraz pierwszego piętra.

Muzeum uzyskało przepiękną przestrzeń dziedzina pałacu, dostępną dla publiczności codziennie bez ograniczeń. Wygodna strefa recepcyjna zaprasza do Centrum Obsługi Zwiedzających, sklepu muzealnego i kawiarni. Narrację Muzeum wzbogaca przekaz *miejsce żywej pamięci*, rozmieszczonych na wszystkich kondygnacjach Krzysztoforów (otwierającym miejscem pamięci jest ulokowana na parterze *Szatnia Lajkonika*). Efektowna i zachęcająca do korzystania jest przestrzeń biblioteki Muzeum, wyposażona w przestronną czytelnię dostępną dla wszystkich zainteresowanych wiedzą o Krakowie. Na trzecim piętrze skrzydła wschodniego znajdują się dwie sale konferencyjne (Pod Muzami i Z widokiem), dające możliwość organizacji kameralnych spotkań, debat i rozmaitych muzealnych wydarzeń.

Pałac pod Krzysztofory zyskał też sporo na szeroko rozumianej dostępności. Windy obsługujące komunikację pomiędzy parterem a wyższymi kondygnacjami, ścieżka dla osób niewidzących i niedowidzących, audiodeskrpcja na wystawie stałej, tyflografiki – to ważne elementy składowe rozwiązań projektowych zastosowanych w zmodernizowanym muzeum w Krzysztoforach.

18 grudnia 2021 roku miało miejsce uroczyste otwarcie wystawy stałej *Kraków od początku, bez końca*, w którym

uczestniczyli m.in. minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński i prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski. Uroczystość ta była jednocześnie oficjalnym akcentem zakończenia projektu unijnego *Krzysztofory od nowa – muzeum kompletne*. 19 grudnia 2021 roku wystawa stała w pałacu Pod Krzysztofory została udostępniona publiczności.

Dzień przed wernisażem, 17 grudnia, na zachodniej fasadzie pałacu, w narożniku nadbudowanego, neorenesansowego pawilonu mieszczącego salę Miedzianą, odsłonięto rzeźbę dłuta prof. Aleksandra Śliwy – *Miedziannę*, będącą symbolicznym upamiętnieniem krakowskiej przekupki i odnoszącą się swoim przekazem do historycznej roli sąsiadującego z pałacem placu Szczepańskiego.

Projekt modernizacji pałacu Pod Krzysztofory to efekt pracy pracowników różnych pokoleń muzealnych, ale także wielkiego wsparcia ze strony organizatora Muzeum – Gminy Miejskiej Kraków. Ważną rolę doradczą i moderującą odegrała Rada Muzeum, kierowana przez prof. Jacka Purchlę. Trudno wymienić nazwiska wszystkich osób istotnych dla procesu restauracji i modernizacji pałacu, ale kluczowa była tu determinacja dyrektora Michała Niezabitowskiego. Przez wiele lat funkcję dyrektora projektu pełnił dyrektor Adam Świerż, współpracujący z kolejnymi kierownikami projektu (Michał Ososiński, Leszek Cierpiełowski, Ryszard Kołodziej), w tym z Anną Wdzięczny, która doprowadziła do szczęśliwego końca projekt modernizacji pałacu. Kształt wystawie stałej nadał zespół muzealników, w którym szczególną rolę odegrał adiunkt Kamil Stasiak współpracujący

Odświeżenie *Mieczysława Miedzianny* na zachodniej fasadzie pałacu Pod Krzysztoforą, na zdjęciu z prawej strony jej twórca prof. Aleksander Śliwa, poniżej publiczność przyglądająca się odsłonięciu rzeźby, na pierwszym planie dyrektor Michał Niezabitowski, 17 grudnia 2021 r., fot. Bogdan Krężel

z kustoszem dr. Piotrem Hapanowiczem. Słowa podziękowania należą się też projektantce Agacie Pinkosz i oczywiście nadzorującej szereg prac na wystawie dyrektor Annie Śliwie-Suchowiak.

Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego

Rok 2021 był czasem zakończenia prac budowlano-konserwatorskich w ramach projektu *Rewitalizacja i adaptacja zachowanych zabytkowych części Fortu 52a Łąpianka wraz z rozbudową w celu utworzenia Muzeum Ruchu Harcerskiego w Krakowie*. Prace te prowadził Zarząd Budynków Komunalnych we współpracy z przyszłym użytkownikiem, czyli Muzeum Krakowa. Ze strony Muzeum aktywną rolę odgrywał tu zespół tworzonego oddziału Muzeum Ruchu Harcerskiego, kierowany przez Janusza Kozioła, działający pod opieką dyrektor Anny Śliwy-Suchowiak.

26 maja 2021 roku Muzeum podpisało umowę z Gminą Miejską Kraków na dofinansowanie w wysokości 667 tys. zł, co umożliwiło m.in. wykonanie projektu aranżacji wystawy stałej poświęconej historii twierdzy Kraków, zatytułowanej *Fort Jugowice – dziedzictwo miejsca* (firma Boha Concept). Podstawą realizacji projektu wystawy stałej był scenariusz przygotowany przez zespół Muzeum: dr. Wacława Szczepanika, Piotra Opalińskiego i Bartosza Arkuszewskiego. Na potrzeby wystawy stałej zlecono m.in. projekt i wykonanie

makiety firmie Rawen Technika Grzewcza. W czwartym kwartale 2021 roku zakupiono meble dla części pozawystawienniczej oddziału, wyposażenie sanitariatów, sprzęt AGD/RTV/elektro.

Ostatecznie przekazanie Muzeum całego obiektu: starego fortu i nowego, dobudowanego skrzydła, zaplanowano na pierwszy kwartał 2022 roku. Równocześnie trwały prace nad pełnym scenariuszem drugiej wystawy stałej poświęconej harcerstwu. Scenariusz tej ekspozycji został opracowany przez konsorcjum z udziałem przedstawicieli krakowskich struktur ZHP i ZHR. Wielką aktywność i zaangażowanie w proces powstawania Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego wnosili przez cały okres budowy tej instytucji zastępcy prezydenta Krakowa Bogusław Kośmider.

Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów

1 stycznia 2021 roku rozpoczęło działalność Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów w Krakowie, powołane do życia uchwałą Rady Miasta Krakowa z 14 października 2020 roku. Muzeum Krakowa podjęło się ważnej roli zarządcy Muzeum – Miejsca Pamięci KL Płaszów, zgodnie z umową z Gminą Miejską Kraków. Tym samym nowa, tak ważna instytucja muzealna została otoczona opieką doświadczonych instytucji, jaką jest Muzeum Krakowa z działającą w jej strukturach Trasą Pamięci.

Funkcję pełnomocnika ds. Muzeum KL Płaszów powierzono kustosz Monice Bednarek. W pierwszych miesiącach przygotowano wszystkie dokumenty umożliwiające rozpoczęcie samodzielnej działalności przez nowe Muzeum: uzyskano wpis do rejestru instytucji kultury Gminy Miejskiej Kraków, opracowano podstawowe dokumenty, w tym regulamin organizacyjny, podpisano umowy użyczenia nieruchomości ze skarbem państwa, Gminą Wyznaniową Żydowską i Gminą Miejską Kraków. W ciągu kilku miesięcy przygotowano strategię komunikacji Muzeum KL Płaszów, Strategiczny Plan Działania na lata 2021–2025 oraz Program Inwestycji na lata 2021–2025.

13 maja 2021 roku odbyło się ostatnie posiedzenie Rady Społecznej Muzeum KL Płaszów, która przez kilka lat wspierała proces budowy Muzeum KL Płaszów. Z kolei 26 października 2021 roku miało miejsce pierwsze posiedzenie Rady Muzeum KL Płaszów, powołanej przez obu organizatorów, tj. Prezydenta Krakowa oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (od 1 marca 2021 roku Muzeum KL Płaszów działa jako instytucja współprowadzona przez Gminę Miejską Kraków i Ministerstwo). Przewodniczącym Rady został Piotr Cywiński, dyrektor Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau.

Muzeum KL Płaszów, zarządzane przez Muzeum Krakowa, podjęło systematyczne prace nad przygotowaniem inwestycji obejmującej modernizację Szarego Domu i budowę budynku tzw. Memoriału. Wykonano m.in. aktualizację programu konserwatorskiego Szarego Domu, projekt izolacji przeciwwodnej i termicznej fundamentów tego obiektu oraz opracowano wspólnie z Miejskim Konserwatorem Zabytków wytyczne do docelowego projektu budowlanego remontu konserwatorskiego Szarego Domu.

W październiku 2021 roku Muzeum KL Płaszów ogłosiło konkurs na opracowanie koncepcji aranżacji wystawy stałej w Memoriale. Komisja konkursowa kierowana przez prof. Romę Sendykę przyznała jedynie trzecią nagrodę. Nagrodzony projekt nie został więc skierowany do realizacji i konkurs na projekt wystawy zostanie powtórzony w 2022 roku.

Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa

Zespół Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa pod kierunkiem dr. Andrzeja Iwona Szoki wypracowywał założenia programowe tego działu, docelowo nowego oddziału Muzeum Krakowa w Domu pod Krzyżem. Przygotowano założenia działań partycypacyjnych i edukacyjnych Centrum na najbliższe lata. Najważniejszym działaniem w drugiej połowie roku było przygotowanie we współpracy z Instytutem Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Jagiellońskiego konferencji *Niematerialne dziedzictwo kulturowe w teorii i praktyce*, która odbyła się 8–9 listopada 2021 roku w pałacu Pod Krzysztoforą. Uczestniczyli w niej badacze, muzealnicy i przedstawiciele środowisk depozytariuszy różnorodnych tradycji miejskich z całej Polski. Konferencja była okazją do spotkania, dyskusji, ale też promocji Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa. Wydarzenie zorganizowała Izabela Okręglińska

i dr Andrzej Iwo Szoka. Efektem konferencji było też opublikowanie materiałów pokonferencyjnych pod redakcją dr hab. Anny Niedźwiedz i Izabeli Okręglińskiej.

Rada Muzeum

28 września 2021 roku w pałacu Pod Krzysztoforą odbyło się kolejne posiedzenie Rady Muzeum Krakowa kierowanej przez prof. Jacka Purchlę. Członkowie Rady zapoznali się z działaniami Muzeum w roku 2021 i informacją o postępie prac nad strategią Muzeum na lata 2022–2027.

Nagrody

6 maja 2021 roku Muzeum Krakowa otrzymało specjalne wyróżnienie EMYA 2020 (European Museum of the Year Award) dla projektu Thesaurus Cracoviensis. Ta niezwykle prestiżowa nagroda jest symbolicznym i ważnym podsumowaniem wieloletnich wysiłków budowy otwartego magazynu zbiorów, który w tej formule działa w strukturze naszej instytucji od roku 2017.

Zbiory, inwentaryzacja muzealiów

W 2021 roku Muzeum Krakowa pozyskało do zbiorów 11 550 obiektów o łącznej wartości 180 878,63 zł, z czego 5550 obiektów stanowiły dary i przekazy o wartości 100 828,63 zł (w tym 5300 to fotografie i negatywy), a 6000 obiektów o wartości 80 050 zł zakupiono (w tym 5927 obiektów to fotografie Henryka Hermanowicza).

Muzeum przeznaczyło na zakupy zbiorów stosunkowo niewielką kwotę, co wynikało z dużych oszczędności budżetowych w realiach kryzysu pandemicznego. Na liście nowych obiektów znalazły się takie, które zasługują na zauważenie i w sposób szczególny wzbogaciły zasób muzealiów Muzeum Krakowa (zdjęcia nowych muzealiów – Tomasz Kalarus).

Zakupy

- Adam Setkowicz, *Szopka bożonarodzeniowa*, Kraków, 1. ćw. XX w., akwarela, papier, 16,2 × 29,7 × 16,5 cm, nr inw. MHK-6265/III;
- Awit Szubert, *Panorama Krakowa z Krzemionek*, ok. 1870, klisza szklana, 55 × 24,6 cm, nr inw. MHK-9622/N;
- Ludwik Puget, główka kukielki z szopki krakowskiej Zielonego Balonika przedstawiająca Adolfa Nowaczyńskiego, Kraków, 1911, gips polichromowany, 13 × 8 cm, nr inw. MHK-5111/VI;
- fotografie Henryka Hermanowicza zakupione z dotacji Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów w ramach programu *Rozbudowa zbiorów muzealnych*, m.in.: odbitki i negatywy związane z początkami działalności Henryka Hermanowicza w Krzemioncu, 1937–1943, nr inw. MHK-Fs22954/IX/1-10 i MHK-Fs22955/IX/1-3 oraz fotografie z okresu wileńskiego: *Wilno, ulica Żydowska*, 1930–1933, 21,8 × 12,3 cm, nr inw. MHK-Fs22956/IX; *Cień*, 1930–1933, 22,4 × 15 cm, nr inw. MHK-Fs22957/IX;

221

Awit Szubert, *Panorama Krakowa z Krzemionek*, ok. 1870, klisza szklana, 55 × 24,6 cm, nr inw. MHK-9622/N

Ludwik Jerzy Kern ze złowionym w Rabie łososiem, fot. Henryk Hermanowicz, 1958, nr inw. MHK-Fs22962/IX-69

Pucheroki z Zielonek, fot. Henryk Hermanowicz, 1968, nr inw. MHK-9653/N/486

Pozowanie do zdjęcia w Kalwarii Zebrzydowskiej, fot. Henryk Hermanowicz, 1973, nr inw. MHK-9653/N/197

Dyplom nadania honorowego obywatelstwa miasta Podgórza Antoniemu Nowaczyńskiemu z 15 grudnia 1882 r., pergamin, druk, podmalowanie, Litografia Akademicka Marcina Salba w Krakowie, 38 × 54 cm, nr inw. R.4999

Dyplom nadania honorowego obywatelstwa Wolnego Miasta Krakowa Karolowi Arnoldowi w 1818 r., rękopis na pergaminie, 48 × 67 cm, średn. puszki na pieczęć 7,8 cm, nr inw. R.4997

Ludwik Puget, główka kukielki z szopki krakowskiej Zielonego Balonika przedstawiająca Adolfa Nowaczyńskiego, Kraków, 1911, gips polichromowany, 13 × 8 cm, nr inw. MHK-5111/VI

Adam Setkowicz, *Szopka bożonarodzeniowa*, Kraków, 1. ćw. XX w., akwarela, papier, 16,2 × 29,7 × 16,5 cm, nr inw. MHK-6265/III

Widok na Krzemieniec z kompleksem gmachów pojezuickich, w którym mieściło się Liceum Krzemienieckie, fot. Henryk Hermanowicz, ok. 1938, nr inw. MHK-Fs22959/IX-2

- dyplom nadania honorowego obywatelstwa Wolnego Miasta Krakowa Karolowi Arnoldowi w 1818 r., rękopis na pergaminie, 48 × 67 cm, średn. puszki na pieczęć 7,8 cm, nr inw. R.4997. To najstarszy znany dyplom honorowego obywatelstwa miasta Krakowa (wzbogacił ostatecznie zbiory Biblioteki Muzeum Krakowa);
- dyplom nadania honorowego obywatelstwa miasta Podgórza Antoniemu Nowaczyńskiemu z 15 grudnia 1882 r., pergamin, druk, podmalowanie, Litografia Akademicka Marcina Salba w Krakowie, 38 × 54 cm, nr inw. R.4999 (zbiory Biblioteki Muzeum Krakowa).

Dary

- Wacław Taranczewski, *Widok na kościół św. Anny w Krakowie*, Kraków, 1. poł. XX w., akwarela, papier, 47,4 × 61,8 cm, nr inw. MHK-6266/III;
- sztandar Związku Powstańców Śląskich oddział w Krakowie, autor nieznany, Kraków, 1937, ryps, jedwab, wyrób warsztatowy, 89 × 91 cm, nr inw. MHK-6267/III;
- pamiątki po Leopoldzie Kozłowskim-Kleinmanie, honorowym obywatelu Krakowa, z 2014 r., w tym: laska, autor nieznany, 2. poł. XX w., drewno, mosiądz, 85,5 × 11,5 cm, nr inw. MHK-185/IV, złoty medal Zasłużony

Wacław Taranczewski, *Widok na kościół św. Anny w Krakowie*, Kraków, 1. poł. XX w., akwarela, papier, 47,4 × 61,8 cm, nr inw. MHK-6266/III

Sztandar Związku Powstańców Śląskich oddział w Krakowie, autor nieznany, Kraków, 1937, ryps, jedwab, wyrób warsztatowy, 89 × 91 cm, nr inw. MHK-6267/III, awers i rewers

Laska Leopolda Kozłowskiego, autor nieznan, 2. poł. XX w., drewno, mosiądz, 85,5 × 11,5 cm, nr inw. MHK-185/IV

Kulturze Gloria Artis dla Leopolda Kozłowskiego (1918–2019), proj. Piotr Gawron, 2008, tombak, emalia, ryps, dł. 26 cm, nr inw. MHK-4342/IIN, a także berełko, szklana statuetka Festiwalu Kultury Żydowskiej, portret, złota płyta, medale pamiątkowe, nr inw. MHK-184/IV–MHK-188/IV oraz fotografie, nr inw. MHK-Fs22968/IX–MHK-Fs23011/IX;

- zbiór pamiątek po biskupie Tadeuszu Pieronku, w tym: toga profesorska, 2. poł. XX w., wełna, szycie, dł. 140 cm, nr inw. MHK-169/IV, biret profesorski, 2. poł. XX w., ak-samit, atlas, 18 × 17 cm, MHK-170/IV, kielich z pateną, Francja, 1957, srebro, złocenie, wys. 17 cm, średn. pateny 15 cm, nr inw. MHK-148/IV/1-3, a także sutanna, piuska, pastorał biskupi, mitra, pektorał, pierścień biskupi, alby i komże, medale, odznaczenia, pieczętki, nr inw. MHK-148/IV–MHK-173/IV oraz MHK-4312/IIN–MHK-4317/IIN;
- kielich (w dwóch częściach) z serwisu noblowskiego, używany przez Wisławę Szymborską, Szwecja, 1996, wys. 18,5 cm, nr inw. MHK-189/IV/1-2.

Opiekunowie kolekcji muzealnych opracowali w ciągu roku 2472 obiekty muzealne. Reinwentaryzacją objęto łącznie 924 muzealia.

W lipcu zakończono prace komisji kontrolnej zbiorów. Skontrum 2021 objęło kolekcje muzealne: fotografii teatralnej (łącznie z przekazaniem z Domu pod Krzyżem do magazynu głównego), Bractwa Kurkowego i ruchu robotniczego. Komisji spisowej przewodniczyła kustosz Magdalena Smaga.

We wrześniu powołana została kolejna komisja kontroli zbiorów pod kierownictwem dr Katarzyny Moskal. Od października 2021 do marca 2022 roku przeprowadzono komisijną kontrolę kolekcji Działu III Kraków Nowoczesny, kolekcji III Kultura Materialna i kolekcji nowohuckich.

Konserwacja

Pracownie konserwacji, kierowane przez głównego konserwatora Annę Per-Żywolewską, sporą część swojego czasu pracy poświęciły przygotowaniu obiektów na potrzeby wystawy stałej *Kraków od początku, bez końca*. Nowa wystawa stała została oparta na mocnym przekazie samego obiektu muzealnego, stąd też szczególnie istotne było przygotowanie muzealiów ze zbiorów Muzeum do ekspozycji w ramach pomysłu wystawienniczego zdefiniowanego przez projektantów wystawy i jej kuratorów.

Wykonane prace konserwatorskie, w podziale na poszczególne pracownie, przedstawiono w tabeli.

Pracownie konserwacji Muzeum Krakowa	Liczba muzealiów poddanych konserwacji
Pracownia Malarstwa i Rzeźby	85
Pracownia Papieru i Fotografii	160
Pracownia Metalu	214
Pracownia Tkanin	127
Pracownia Szopek	34
Pracownia Mebli	24
Pracownia Intrologatorska	51

Wystawy

Wystawy czasowe

Program wystaw czasowych w roku 2021 stał pod znakiem ograniczeń wynikających z kolejnych regulacji rządowych mających zapobiegać rozszerzaniu się pandemii COVID-19 w naszym kraju. Ograniczenia te powodowały m.in. konieczność zmiany planowanych wcześniej terminów otwarcia wystaw i zasad ich udostępniania.

Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa

Od 17 marca do 30 listopada 2021 roku w Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa w Domu pod Krzyżem prezentowano wystawę *W chocholim tańcu 1901–2021*. Wystawa autorstwa Julii Lizurek i Kariny Janik została przygotowana w 120. rocznicę prapremiery *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego na deskach Teatru Miejskiego w Krakowie 16 marca 1901 roku. Ekspozycja prowadziła zwiedzającego przez historyczne i współczesne inscenizacje *Wesela* oraz była zaproszeniem do dialogu z najważniejszymi teatralnymi interpretacjami dzieł Wyspiańskiego.

Barbakan

Od 10 kwietnia do 2 maja 2021 roku w Barbakanie udostępniano *Pokonkursową wystawę emausowych drzewek życia*. Dom Zwierzyniecki od kilku lat organizuje i promuje konkurs na najpiękniejsze drzewko emausowe. W minionym

Fragmenty wystawy *Współistnienie* w Muzeum Podgórze, sala wystaw czasowych, fot. Bogdan Krężel

roku ze względu na czasowe zamknięcie oddziału przy ulicy Królowej Jadwigi 41 Muzeum zdecydowało się zaprezentować efekt konkursu na dziedzińcu Barbakanu.

Dom Zwierzyniecki

Dom Zwierzyniecki przygotował wystawę *Prądnik Biały. Muzeum po sąsiedzku*, która została udostępniona w formie prezentacji plenerowej i otwarta w pierwszych dniach maja 2021 roku w Centrum Kultury Dworek Białoprądnicki. Ekspozycja zrealizowana we współpracy z Centrum Kultury Dworek Białoprądnicki oraz Radą Dzielnicy IV Prądnik Biały w kolejnych miesiącach, do października 2021 roku, wędrowała w przestrzeni Prądnika (Dworek Białoprądnicki, plac Imbramowski, Galeria Bronowicka). Kuratorem wystawy był dr Wacław Szczepanik.

Fabryka Emalia Oskara Schindlera

5 maja 2021 roku w Fabryce Emalia Oskara Schindlera otwarto wystawę czasową *Rozstania, poszukiwania. Wojenne losy krakowian*. Autorem scenariusza był kustosz Bartosz Heksel, od stycznia tego roku także kierownik oddziału Fabryka Emalia, a autorem aranżacji prof. Łukasz Sarnat. Ekspozycja oparta na zbiorach Muzeum Krakowa prezentowała wybrane krakowskie rodziny dotknięte doświadczeniem wojny. Bohaterami wystawy były osoby podejmujące próby odnalezienia swoich zaginionych bliskich i zmagające się z traumą okupacyjnych przeżyć. Wystawa przez indywidualne przypadki opowiadała zwiedzającym dramatyczne wojenne losy społeczności Krakowa z lat 1939–1945. Ekspozycja była czynna do 18 września 2022 roku.

Muzeum Podgórze

Odważną próbę zmierzenia się z dramatycznym doświadczeniem pandemii w konwencji muzealnego dyskursu ekspozycyjnego podjął zespół projektu *Współistnienie*. Ekspozycja była muzealną odpowiedzią na pandemiczną sytuację miasta, opowiadała o jego mieszkańcach zaskoczonych przez globalne zagrożenie wirusem SARS-CoV-2. Cały pomysł zrodził się jeszcze wiosną 2020 roku i wynikał z naturalnej chęci włączenia się Muzeum do dokumentowania świata w czasie pandemii koronawirusa, jednocześnie będąc próbą zaproszenia krakowian do wspólnej kreacji ekspozycji i rozmowy o bolesnym, często ekstremalnym doświadczeniu pandemii. Wystawa została zbudowana z wykorzystaniem fotografii, pamiątek, relacji przekazanych przez krakowian do Muzeum. 30 czerwca 2021 roku w Muzeum Podgórze miał miejsce „covidowy” wernisaż tej wystawy, przygotowanej przez zespół pracowników Muzeum pod opieką kuratora Mateusza Zdeba (m.in. Michał Hankus i Melania Tutak). *Współistnienie* towarzyszyło publiczności do 24 kwietnia 2022 roku.

Stara Synagoga

27 sierpnia 2021 roku na dziedzińcu przed Starą Synagogą otwarto wystawę plenerową *Pełno ich nigdzie. Przy-*

Wernisaż wystawy *Osiedleni. Mistrzejowice*, Muzeum Nowej Huty, kurator ekspozycji Maciej Mieziań z żoną Katarzyną, 13 października 2021 r., fot. Tomasz Kalarus

uracanie pamięci o polskich Żydach w przestrzeni miejskiej. Wystawa została przygotowana przez Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN i towarzyszył jej szereg wydarzeń organizowanych przez krakowskich partnerów, którymi byli Muzeum Krakowa oraz Jewish Community Centre (JCC). Celem projektu była prezentacja murali i miejsc związanych z historią polskich Żydów w różnych przestrzeniach miejskich i docieranie do świadomości współczesnych z przekazem o dziedzictwie żydowskim. Za organizację wystawy odpowiadała Anna Jodłowiec-Dziedzic. Ekspozycja była dostępna do 19 września 2021 roku.

Muzeum Nowej Huty

13 października 2021 roku w Muzeum Nowej Huty otwarto wystawę czasową *Osiedleni. Mistrzejowice*. Ekspozycja przygotowana przez kustosza Macieja Mieziańskiego była kontynuacją ekspozycji z cyklu *Zapomniane dziedzictwo Nowej Huty*, a jednocześnie odwoływała się do przekazu wystawy *Osiedleni. Teatralne*, ostatniej wystawy zorganizowanej w oddziale Dzieje Nowej Huty na osiedlu Słonecznym. Kurator przygotował barwną, muzealną opowieść o dzisiejszej dzielnicy Mistrzejowice, z uwzględnieniem najważniejszych historycznych kontekstów miejscowości stanowiących dzisiaj fundament dzielnicy XV Krakowa. Ważną częścią ekspozycji było przybliżenie publiczności wartości projektu osiedli Mistrzejowic autorstwa zespołu prof. Witolda Cęckiewicza. Autorką aranżacji była Elżbieta Szeredy z Pracowni Plastycznej Muzeum Krakowa. Wystawę ze względu na konieczność wykonania pilnego remontu Muzeum Nowej Huty zamknięto dla zwiedzających 27 marca 2022 roku.

Pałac Krzysztofory

22 października 2021 roku na dziedzińcu pałacu Pod Krzysztofory miał miejsce wernisaż wystawy rzeźb Pawła Orłowskiego – *Bot Riders*. Wystawa to efekt współpracy

79. konkurs szopek krakowskich, sala obrad komisji konkursowej, na pierwszym planie Małgorzata Niechaj, organizatorka konkursów i kuratorka wystaw pokonkursowych szopek krakowskich, pałac Pod Krzysztoforą, 2 grudnia 2021 r., fot. Marcin Gulis

Pawła Orłowskiego z Akademią Sztuk Pięknych w Krakowie oraz Muzeum Krakowa, które było partnerem wystawy. Została zrealizowana w ramach programu wydarzenia *Open Eyes Art Festival*, będącego częścią *Open Eyes Economy Summit*. Ekspozycję można było zwiedzać do 19 listopada 2021 roku.

2 grudnia 2021 roku odbył się 79. konkurs szopek krakowskich. Po kilku latach przerwy konkurs i wystawa pokonkursowa powróciły do pałacu Pod Krzysztoforą. Komisja konkursowa obradowała tradycyjnie w pierwszy czwartek grudnia pod przewodnictwem dyrektora Michała Niezabitowskiego. 5 grudnia w sali Miedzianej ogłoszono wyniki konkursu. Zgłoszono ostatecznie 106 szopek, w tym 43 wykonane przez osoby dorosłe. W kategorii szopek dużych pierwsze miejsce zajął Józef Madej, w kategorii szopek średnich – Maciej Moszew, w kategorii szopek małych – Zbigniew Madej i Wiesław Barczewski, wreszcie w kategorii szopek miniaturowych tradycyjnie już zwyciężył Jan Kirsz. 5 grudnia na drugim piętrze pałacu, w nowych salach wystaw czasowych Muzeum, otwarto wystawę pokonkursową. Ekspozycja, przygotowana przez kustosz Małgorzatę Niechaj, cieszyła się tradycyjnie sporym zainteresowaniem publiczności krakowskiej, była czynna od 6 grudnia do 27 lutego 2022 roku.

Sezon wystawienniczy Muzeum zamknęło otwartą 17 grudnia 2021 roku w Krzysztoforach kameralną, tradycyjną w formie wystawą *Piękne czytanie*, przygotowaną

w współpracy z Instytutem Sztuki i Designu Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Ze strony UP kuratorką wystawy była prof. Agnieszka Dutka. Muzeum w pracach nad ekspozycją reprezentowała Joanna Kantor-Witkowska. Wystawa, czynna do 30 stycznia 2022 roku, prezentowała projekty graficzne i druki książek wydawanych w przeszłości i współcześnie przez krakowski Uniwersytet Pedagogiczny.

Wystawy szopek krakowskich

W drugim roku pandemii COVID-19 powróciło, po roku przerwy, zainteresowanie organizacją prezentacji szopek ze zbiorów Muzeum Krakowa w wielu ośrodkach w Polsce. Muzeum wypożyczyło szopki do Muzeum Regionalnego w Pińczowie, Muzeum Okręgowego w Sandomierzu, Muzeum Miejskiego we Wrocławiu, Muzeum Regionalnego w Radomsku i wreszcie na najbardziej prestiżową wystawę na Zamku Królewskim w Warszawie.

Muzeum współpracowało z Instytutem Polskim w Düsseldorfie w organizacji wystawy szopek krakowskich w renomowanym Hetjens – Deutsches Keramikmuseum (25 listopada 2021 – 31 stycznia 2022 roku). W wernisażu uczestniczyła dyrektorka Anna Śliwa-Suchowiak, a wystawę przygotował dr Andrzej Iwo Szoka. Program ekspozycji obejmował warsztaty szopkarskie, oprowadzania kuratorskie i koncert bożonarodzeniowy.

Wystawy stałe

Muzeum drugi rok z rzędu działało w warunkach poważnych ograniczeń związanych z pandemią. Wszystkie oddziały i wystawy stałe były zamknięte do końca stycznia, następnie część została otwarta 1 lutego, a część 1 marca w modelu hybrydowym (tylko dwa dni w tygodniu z pełnym dostępem i dwa dni po uprzedniej rezerwacji wejścia). Muzeum niestety zostało ponownie całkowicie zamknięte dla publiczności od 20 marca do 4 maja. Ciągłe zmiany w funkcjonowaniu miały negatywny wpływ na rezultaty pracy Muzeum.

Od lipca 2021 roku ostatecznie zrezygnowano z modelu hybrydowego udostępniania wystaw, ale do końca roku tylko wystawy w Fabryce Schindlera, Rynku Podziemnym, Starej Synagodze i Wieży Ratuszowej udostępniano w pełnym wymiarze siedem dni w tygodniu. Pozostałe oddziały czynne były przez cztery dni w tygodniu.

- *Dzieje i kultura Żydów krakowskich* – Stara Synagoga, ul. Szeroka 24;
- *Krakowskie Bractwo Kurkowe i obronność miejska* – Celestat, ul. Lubicz 16, wystawa nieczynna od 20 marca, w okresie 1 lutego 2020 – 19 marca 2021 roku prezentowana tu była *Pokonkursowa wystawa szopek krakowskich 2020*, udostępniana publiczności z prawie dwumiesięcznym opóźnieniem w stosunku do tradycyjnego okresu prezentacji (grudzień – styczeń);
- *Krakowianie wobec terroru 1939–1945–1956* oraz dawne cele Gestapo – oddział Ulica Pomorska, ul. Pomorska 2;
- *Mieszkański dom* – Kamienica Hipolitów, pl. Mariacki 3;
- *Kraków – czas okupacji 1939–1945* – Fabryka Emalia Oskara Schindlera, ul. Lipowa 4;
- *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim* – Apteka pod Orłem, pl. Bohaterów Getta 18;
- Trasa turystyczna *Śladem europejskiej tożsamości Krakowa* – Rynek Podziemny, Rynek Główny 1;
- Wieża Ratuszowa, czynna od marca do listopada. Udostępniono w niej nową aranżację przestrzeni ekspozycyjnej. Przygotowana przez zespół oddziału Pałac Krzysztofory wystawa jest opowieścią o krakowskim ratuszu, przypominając jego historię, przekazuje podstawową wiedzę o samorządzie, gminie miejskiej krakowskiej i jej mieszkańcach. Kolejne części ekspozycji na poszczególnych kondygnacjach to: *In situ*, *Opulentia*, *Res civitas*, *Cives* i *Tempus* na ostatnim piętrze. Autorką ekspozycji była Justyna Kasińska, którą wspierał w pracy dr Piotr Hapanowicz;
- Barbakan i Mury Obronne – czynne od kwietnia do października;
- *Miasto pod kopcem Kraka* – Muzeum Podgórze, ul. Limanowskiego 51;
- Rydlówka, ul. Włodzimierza Tetmajera 28;
- *Stan zagrożenia* – Podziemna Nowa Huta, schron na os. Szkolnym 37;
- *Thesaurus Cracoviensis* – Centrum Interpretacji Artefaktów, ul. Księcia Józefa 337 – oddział czynny od 29 maja;

- *Mieszkanie przedmiejskie przed stu laty* – Dom Zwierzyński, ul. Królowej Jadwigi 41, oddział zamknięty dla zwiedzających;
- *Kraków od początku, bez końca* – Pałac Krzysztofory, Rynek Główny 35, wystawa otwarta od 19 grudnia 2021 roku.

Działalność naukowa i wydawnicza

W roku 2021 sformułowano szczegółowe założenia programu *Socjotopografia Krakowa 1257–1939*, który staje się głównym programem naukowym Muzeum (dyr. Michał Niezabitowski, prof. Zdzisław Noga i dr Jacek Zinkiewicz).

Ważną rolę w wewnętrznej pracy naukowej działów i oddziałów odgrywały seminaria, od kilku lat prowadzone przez prof. Zdzisława Nogę przy aktywnym udziale dr. Jacka Zinkiewicza.

Równolegle kolejny rok muzealne wykłady metodyczne i programowe prowadził dyr. Jacek Salwiński. Wykłady odbywały się w trybie charakterystycznym dla czasów pandemii, czyli – z wyjątkiem jednego – online:

- 18 stycznia 2021, Anna Surma: *Zmienność stałości. Wystawy stałe jako miejsca kreacji muzealnej edukacji*;
- 15 lutego 2021, dr Magdalena Rusek-Karska: *Lubię to (?). Czy kultura w sieci ma sens?*;
- 22 marca 2021, Andrzej Kuler: *Cyfryzacja – wymóg teraźniejszości czy przyszłość muzealnictwa?*;
- 19 kwietnia 2021, dr Andrzej Iwo Szoka: *Niematerialne dziedzictwo w (okół) Muzeum Krakowa – podsumowanie i perspektywy*;
- 17 maja 2021, Piotr Opaliński: *Rekonstrukcje cyfrowe dawnej architektury w Muzeum Krakowa. Podsumowanie działań, wnioski i perspektywy*;
- 18 października 2021, Katarzyna Winiarczyk: *Wolontariusz, czyli kto? Refleksje zespołu ds. wolontariatu w Muzeum Krakowa* (spotkanie w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztofory);
- 16 listopada 2021, Anna Surma: *Edukacja jutra. Zdalna edukacja muzealna, wnioski, wskazówki, dobre wzorce*.

Wartym zauważenia faktem, wzmacniającym pozycję naukową Muzeum, był wpis „Krzysztoforów. Zeszytów Naukowych Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” na listę czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Edukacji. Wpis był uwieńczeniem kilku lat starań Muzeum o uzyskanie tej pozycji przez rocznik muzealny, który doczekał się od momentu druku pierwszego tomu w 1974 roku 39 kolejnych roczników (zeszyt 39. wyszedł drukiem w pierwszym kwartale 2022 roku).

W roku 2021 ukazały się następujące publikacje przygotowane przez Muzeum Krakowa:

Wydawnictwa naukowe

- „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa”, z. 38, red. nauk. Michał Niezabitowski, współpr. Monika Bednarek, red. Anna Biedrzycka, format 20,7 × 29,2 cm, 336 s.;

- *Kraków under Nazi Occupation 1939–1945*, wyd. 2, rewizja tłum. Michał Szymonik, format 24 × 31 cm, 500 s. (publikacja w formacie PDF);
- *Niematerialne dziedzictwo kulturowe w teorii i praktyce*, red. nauk. Anna Niedźwiedź i Izabela Okręglika, oprac. Dorota Ilnicka, format 12,5 × 18 cm, 136 s. (koedycja z Wydawnictwem Księgarnia Akademicka, publikacja w formacie PDF);
- *Rydłówka. Historie nieoczywiste*, red. nauk. Michał Niezabitowski, red. Izabela Kraśnicka, format 16,8 × 24 cm, 200 s.

Katalogi wystaw czasowych

- Barosz Heksel: *Rozstania, poszukiwania. Wojenne losy krakowian*, red. Łukasz Klimek, 16,8 × 24 cm, 152 s.;
- *W chocholim tańcu 1901–2021*, red. nauk. Dariusz Kosiński, red. Marcin Baran, format 16,8 × 24 cm, 168 s. (publikacja w formacie PDF);
- *Prądnik Biały. Muzeum po sąsiedzku*, red. nauk. Michał Niezabitowski, red. Barbara Cisowska, format 16,5 × 21,5 cm, 96 s. (koedycja z Wydawnictwem TAIWPN Universitas);
- *Osiedleni. Mistrzejowice*, red. nauk. Magdalena Smaga, red. Marcin Baran, format 29 × 21 cm, 250 s.

Przewodniki

- Mateusz Niemiec: *Wokół lotniska w Rakowicach*, red. Barbara Cisowska, format 20 × 25,5 cm, 76 s.;
- Michał Grabowski, Justyna Kasińska: *Wieża Ratuszowa. Przewodnik*, red. Łukasz Klimek, format 12 × 21 cm, 44 s.;
- Michał Grabowski, Justyna Kasińska: *Town Hall Tower: guide-book*, red. Łukasz Klimek, format 12 × 21 cm, 44 s.

Wydawnictwa informacyjne

- *Zajrzyj do Huty (2021)* [informator], red. Barbara Cisowska, format 10,4 × 14,8 cm, 56 s.

Inne

- Anna Kwiatek (wybór fotografii i opracowanie): *Podgórze* (album fotograficzny), red. Barbara Cisowska, format 19 × 21,8 cm, 192 s.;
- Grażyna Fijałkowska: *Witraże w krakowskich obiektach sakralnych. Przewodnik osobisty*, red. Joanna Kułakowska-Lis, format 24 × 32 cm, 668 s.

Edukacja

Rok 2021 był czasem ważnej debaty muzealnej dotyczącej nowej oferty programowej, zwłaszcza szeroko rozumianej edukacji muzealnej. Dyskusja na ten temat była istotną częścią stałych, comiesięcznych debat Kolegium Strategicznego, które w okresie od wiosny 2020 do końca 2021 roku wypracowało założenia strategii Muzeum Krakowa na lata 2022–

2027. Prace nad nową strategią rozpoczęto jeszcze wiosną 2020 roku w okresie pierwszej fali pandemii COVID-19, a zakończono pod koniec roku 2021 i zaprezentowano Radzie Muzeum Krakowa na posiedzeniu warsztatowym w styczniu 2022 roku.

W nowej strategii Muzeum uwzględniono wprowadzenie do realizacji nowych cykli edukacyjnych przy jednoczesnym kontynuowaniu tych działań edukacyjnych, które ciągle są aktualne i znajdują swoich odbiorców.

Na liście sprawdzonych działań programowych Muzeum można wskazać:

- *Krakowskie kolokwium* – cykl debat prowadzony przez Muzeum od ponad 10 lat;
- *Kraków naprawę dla wszystkich* – program adresowany do osób z niepełnosprawnościami;
- *Salon książki krakowskiej* – cykliczne prezentacje publikacji Muzeum, moderowane przez Marcina Barana.
- *Przewodnik dla zaawansowanych 2.0* – szkolenia dla przewodników.

Oferta programowa, która znalazła się w założeniach strategii Muzeum na lata 2022–2027, oparta została na poszukiwaniu nowych możliwości działania zarówno w przestrzeni cyfrowej, jak i przestrzeni miasta. Założono otwartość na innowacyjne formy działania i wychodzenie z propozycjami do nowych grup odbiorców, które do tej pory nie odwiedzały wystaw muzealnych i muzealnych oddziałów.

Część nowych cykli programowych została uruchomiona już w 2021 roku. Tu warto wymienić *DNA Krakowa* – cykl spotkań sieciujących, prowadzonych przez Kamila Stasiaka we współpracy z Katarzyną Winiarczyk z Centrum Działań Społecznościowych.

Ambitny pomysł *Muzeum po sąsiedzku* został zainaugurowany projektem *Prądnik Biały. Muzeum po sąsiedzku* oraz piknikiem na osiedlu Widok zorganizowanym przez zespół Rydłówki.

Dział Edukacji, kierowany przez Annę Surmę, prowadził *Akademii dydaktyczną* w formule specjalistycznych zajęć dla nauczycieli w poszczególnych oddziałach Muzeum. Zainicjowano także zajęcia w przestrzeni miasta zatytułowane *Akademia Kraków*.

Czas pandemii zainspirował budowę oferty zajęć online. Stąd prace w tym obszarze nad programami hasłowo nazwanymi *Muzeum w zasięgu* i *Zaloguj się w Muzeum*.

W roku 2021 część stałych elementów programowych została odwołana lub przeniesiona na kolejny rok. W ramach *Krakowskiego kolokwium* odbyły się tylko trzy debaty:

- 27 kwietnia, *Czy turystyka odrodzi się w Krakowie?*, z udziałem Roberta Piaskowskiego, Agaty Wąsowskiej-Pawlik, prof. Tomasza Rachwała i dr. Bartłomieja Walasa (prowadzenie dyrektor Michał Niezabitowski);
- 1 czerwca, *Czy studenci wrócą do Krakowa?*, z udziałem dr. hab. Jarosława Flisa, prof. UJ, prof. Rafała Dańko, prorektora Akademii Górniczo-Hutniczej, i Marceliny Kościółek (prowadzenie dyrektor Jacek Salwiński);
- 23 listopada, *Kraków – miasto kobiet w XX wieku?*, z udziałem Anny Korfel-Jasińskiej, zastępcy prezydenta Krakowa ds. edukacji, sportu i turystyki, Niny Gabryś, pełnomocniczki prezydenta Krakowa ds. polityki równo-

ściowej, dr hab. Agnieszki Chłosty-Sikorskiej, prof. UP, dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, dr hab. Barbary Klich-Kluczewskiej z Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego (prowadzenie dyrektor Michał Niezabitowski).

Salon książki krakowskiej

W 2021 roku trzykrotnie spotkaliśmy się z publicznością zainteresowaną publikacjami Muzeum Krakowa:

- 24 czerwca w pałacu Pod Krzysztoforą odbyło się spotkanie promujące 38. zeszyt „Krzysztoforów” poświęcony pamięci KL Płaszów, z udziałem dr. hab. Huberta Kaczyńskiego, prof. UJ, Marty Śmietany i Kamila Karskiego (prowadzenie Marcin Baran);
- 8 września w Fabryce Emalia Oskara Schindlera odbyło się spotkanie poświęcone książce Bartosza Heksela *Rozstania, poszukiwania. Wojenne losy krakowian* (prowadzenie Marcin Baran);
- 15 listopada w Dworcu Białoprądnickim bohaterem spotkania była publikacja *Prądnik Biały. Muzeum po sąsiedzku*, z udziałem dr. Wacława Szczepanika i dr. Michała Wiśniewskiego (prowadzenie Marcin Baran).

Edukacja szkolna

W drugiej połowie 2021 roku, po niemal rocznej nieobecności grup szkolnych na zajęciach stacjonarnych w Muzeum, nastąpił swoisty renesans zainteresowania tradycyjną ofertą lekcyjną i warsztatową ze strony grup szkolnych. Tym samym Muzeum doświadczyło swoistej reakcji pocovidowej. Zwiększone zainteresowanie odwiedzinami w Muzeum ze strony dzieci, młodzieży i ich opiekunów potwierdziło autentyczną potrzebę odreagowania wielu miesięcy pracy zdalnej i przełożyło się na zwiększone zamówienia tradycyjnych wizyt na wystawach stałych i czasowych. Muzeum niezależnie od przekazu wiedzy i emocji dawało szansę integracji dzieci i młodzieży z otaczającym światem. Rola muzealnej edukacji szkolnej będzie więc w najbliższym czasie ciągle znacząca.

Oferta edukacyjna oddziałów

Większość oddziałów realizowała ofertę programową i edukacyjną wynikającą ze specyfiki i mocnych stron każdego z kilkunastu oddziałów Muzeum Krakowa.

Bardzo aktywną działalność prowadził zespół Rydlówki. Potencjał muzeum w Rydlówce, zainteresowanie wątkami związanymi z Młoda Polska, także lokalnym dziedzictwem Bronowic przekładały się na różnorodność działań edukacyjnych, wśród których na uwagę zasługuje całoroczny cykl spotkań i wydarzeń zatytułowany *Herbatka u Rydlów* (prowadzenie dr Joanna Zdebska-Schmidt i Ewelina Radecka).

Oddział Ulica Pomorska, kierowany przez Tomasza Stachowę, prowadził cykl spotkań i wykładów *40 lat Ulicy Pomorskiej*, służących popularyzacji tego miejsca pamięci narodowej, którego podstawowym zadaniem jest kultywowanie pamięci o ofiarach i upowszechnianie wiedzy na

temat wydarzeń, jakie rozegrały się w tym miejscu w latach 1939–1945 oraz w Krakowie w latach stalinowskiego teroru. W ramach cyklu koncentrowano się na rozmowach z osobami, dla których pamięć i doświadczenia czasów okupacji niemieckiej są ciągle ważne.

Muzeum Podgórze zapraszało na *Wykłady z okienka*, prowadzone przez pracowników oddziału i zaproszonych gości, które w formule online gromadziły spore grono osób chętnych do poznawania dziedzictwa miasta i dzielnicy Podgórze.

Muzeum Nowej Huty konsekwentnie prowadziło *Kamerę na nowohucian*, która jest cyklem realizowanym autorsko przez dr hab. Agnieszkę Chłostę-Sikorską, prof. UP i zakłada comiesięczną rozmowę i prezentację ciekawych i charakterystycznych dla Nowej Huty postaci z tej części Krakowa.

Zespół oddziału Krzysztofora, który od lat organizuje największą liczbę wydarzeń i działań edukacyjnych w Muzeum, koncentrował się na intensywnej popularyzacji odnowionego pałacu i prezentowaniu publiczności wartości zabytkowych siedziby głównej Muzeum po zakończeniu prac konserwatorsko-remontowych. Od końca lipca do grudnia 2021 roku wszyscy pracownicy oddziału kierowanego przez dr. Piotra Hapanowicza odbyli wiele dziesiątek spacerów edukacyjnych różnorodnymi trasami przewodnickimi, odkrywając przed krakowską publicznością tajemnice Krzysztoforów.

Wybrane wydarzenia muzealne

W 2021 roku Muzeum zrealizowało interesujący i niezwykle bogaty zestaw wydarzeń adresowanych do różnych grup odbiorców. Duża część tych propozycji programowych została zorganizowana w wersji hybrydowej (stacjonarnie i online), ale przy stałych ograniczeniach dotyczących liczby osób mogących uczestniczyć w poszczególnych spotkaniach, wykładach, spacerach itd. Muzeum zrezygnowało z organizacji niektórych stałych wydarzeń (*Średniowiecze da się lubić*, bieg w ramach *Pamiętaj z nami*), a dla części znaleziono zupełnie nową formę realizacji. *Pochód Lajkonika*, po wersji online z roku 2020, w roku 2021 doczekał się kompletnie nowej formuły, czyli zamiast tradycyjnego, odświętnego przemarszu ulicami Krakowa Lajkonik pokonał trasę ze Zwierzyńca do centrum Krakowa Wisłą, płynąc galarami wraz z całym swoim orszakiem.

Od kilku lat Rydlówka zaprasza na *Urodziny Wyspiańskiego*. 15 stycznia 2021 roku odbyło się kameralne wydarzenie urodzinowe, przygotowane we współpracy z prof. Dariuszem Kosińskim. Ważną częścią wydarzenia było wspólne, z udziałem wielu znakomitych krakowian, czytanie wiersza Stanisława Wyspiańskiego *O, kocham Kraków*.

Drażenie miasta to święto Rynku Podziemnego, wydarzenie mające już swoją markę i stałą publiczność. W roku 2021 tematem przewodnim było *Powietrze*. W realiach covidowych program składał się z cyklu eksperckich wykładów prezentowanych online (organizator Filip Rekucki-Szczurek).

20–21 lutego 2021 roku Muzeum Podgórze zaprosiło na swoje firmowe wydarzenie – święto oddziału *Podgórze +*

Lajkonik ze swoim orszakiem na wiślanych galarach, 10 czerwca 2021 r., fot. Marcin Gulis

Wandziny – wianki od-nowa, wydarzenie zorganizowane przez Karinę Janik, 23 czerwca 2021 r., fot. Tomasz Kalarus

Laureaci medalu św. Krzysztofa w edycji 2020 i 2021 r., od lewej: prof. Andrzej Matyja, dr Andrzej Nowakowski, Lili Haber i przewodniczący Rady Dzielnicy Bronowice Bogdan Smok, 21 października 2021 r., fot. Tomasz Kalarus

Sztuka. Inspiracją dla programu miała być szeroko rozumiana podgórska sztuka. Istotnym elementem wydarzenia stała się prezentacja wystawy czasowej *Podgórze Wojciecha Weissa*. Trzecią odsłonę święta podgórskiego oddziału przygotowała Alicja Ososińska.

Konkurs na najpiękniejsze drzewko emausowe z roku na rok zyskuje coraz większą popularność. W roku 2021 Dom Zwierzyniecki zorganizował kolejną jego edycję. Prace zgłoszone do konkursu oceniła 31 marca 2021 roku komisja pod przewodnictwem dyrektora Anny Śliwy-Suchowiak. Wręczenie nagród miało miejsce w Poniedziałek Wielkanocny 5 kwietnia. Konkurs został wzbogacony o nowe elementy, w tym ważną obecność drzewek życia w przestrzeni miasta. *Drzewa emausowe* pojawiły się w Rynku Głównym i oczywiście na wystawie pokonkursowej w Barbakanie.

7–9 maja 2021 roku, po rocznej przerwie, Muzeum Krakowa zaprosiło na kolejną edycję *Pamiętaj z nami*. Wydarzenie promujące Trasę Pamięci zostało ograniczone do wykładów i spacerów, najczęściej dla bardzo kameralnych grup odbiorców. Z przyczyn covidowych nie mógł się odbyć *Bieg Pamięci*. Hasło przewodnie brzmiało *Historia – pamięć – ofiarność*, a tematem przewodnim programu merytorycznego były skutki wojny dla społeczności Krakowa i Polski czasów powojennych. Częścią wydarzenia była zbiórka pieniędzy na rzecz ofiar wojny w Jemenie, prowadzona we współpracy z Polską Akcją Huma-

nitarną. W *Pamiętaj z nami* uczestniczyły oddziały Trasy Pamięci, ale także działające od kilku miesięcy Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów. Projektem kierowała kustosz Beata Łabno.

Pochód Lajkonika 10 czerwca 2021 roku był przykładem szukania kreatywnych rozwiązań w nowych realiach pandemicznych. Spora część obrzędu odbyła się podczas spływu Wisłą na galarach i innych jednostkach pływających. Z jednej strony było to odwołanie do naturalnego powiązania dawnych krakowskich włóczków z Wisłą, z drugiej – przeniesienie tłumnie obleganego pochodu Lajkonika z ulic Zwierzyńca i centrum Krakowa na galary i rzekę służyło zachowaniu zaleceń covidowych dotyczących utrzymywania dystansu. Uroczyste wręczenie haraczu przez prezydenta Krakowa, odbywające się zawsze na estradzie pod Wieżą Ratuszową, miało miejsce także na Wiśle. Kierownikiem projektu *Pochód Lajkonika* był dr Andrzej Iwo Szoka.

We wrześniu Muzeum Krakowa zaprosiło do udziału w 15. edycji *Dni Pamięci Ofiar Gestapo*. 10–13 września 2021 roku w oddziale Ulica Pomorska przypomniano działalność PPS-WRN w okresie okupacji niemieckiej 1939–1945. Patronami i bohaterami wydarzenia byli wybitny działacz PPS Stefan Rzeźnik oraz wybrany w głosowaniu internautów Wojciech Beliczyński (Szare Szeregi). Na placu Inwalidów otwarto wystawę plenerową *PPS-WRN w okupowanym Krakowie*. W pałacu Pod Krzyszto-

Finał projektu *Muzealne dostępne opowieści*, Rydlówka, 4 grudnia 2021 r., od lewej stoją: dyrektor Jacek Salwiński, Małgorzata Oleksiak-Wrona, Barbara Wójs, Natalia Kaczor (konsultantka dostępności, testerka stron internetowych oraz aplikacji mobilnych pod kątem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami wzroku), Elżbieta Lang, Jakub Studziński (koordynator dostępności, tłumacz języka migowego), Witold Turdza, kucają: Mirosław Bury, Katarzyna Bury, dr Joanna Zdebska-Schmidt, fot. Marcin Gulis

fory odbyła się konferencja *PPS – idee, działania i ludzie*. Autorką programu *Dni Pamięci* była Katarzyna Kocik, współpracująca podczas realizacji projektu z Tomaszem Stachowem.

Wrzesień to coroczne wydarzenie organizowane wspólnie przez kilkadziesiąt instytucji z Nowej Huty pod szyldem *Zajrzyj do Huty*, z Muzeum Nowej Huty jako instytucją koordynującą całość programu. W roku 2021 *Zajrzyj do Huty* miało miejsce 17–19 września. Wydarzenie otworzyła sesja *Nowohucianie dzisiaj: społeczeństwo, tożsamość, działanie*. Program *Zajrzyj do Huty* zdefiniował bardzo celnie hasłem przewodnim *Spółeczeństwo – historia – architektura – natura* kierownik projektu Zbigniew Semik.

10 października 2021 roku swoją obecność na mapie instytucji muzealnych zaznaczyła Stara Synagoga, zapraszając na *Jom Riszon. Niedzielę w Starej Synagodze*. Bohaterem tej niedzieli był nieco zapomniany Jerzy Gert, „muzyczny gigant w podróży między Warszawą i Krakowem”, oraz nieco szerzej – życie muzyczne przedwojennych krakowskich Żydów.

21 października 2021 roku w sali Miedzianej prezydent Krakowa Jacek Majchrowski i wojewoda małopolski Łukasz Kmita wręczyli medale św. Krzysztofa edycji 2020 i 2021. W roku 2020 z powodu ograniczeń pandemicznych uroczystość wręczenia medali św. Krzysztofa nie od-

była się, stąd w roku 2021 przyznano szczególną nagrodę prof. Andrzejowi Matyi.

Medale otrzymali: Lili Haber – za budowę mostów między Izraelem a Krakowem, zaangażowanie w realizację projektu Muzeum – Miejsca Pamięci KL Płaszów oraz wspieranie działań realizowanych w ramach Trasy Pamięci. W kategorii wsparcie finansowe – Rada i Zarząd Dzielnicy VI Bronowice za konsekwentne i życzliwe wspieranie oraz promowanie inicjatyw kulturalnych realizowanych na terenie dzielnicy przez Rydlówkę, oddział Muzeum Krakowa, w tym za dofinansowanie *Osadzania chochoła* oraz działań edukacyjnych Muzeum. W kategorii kultywowanie krakowskich tradycji i obyczajów – dr Andrzej Nowakowski za energiczne wsparcie działań Muzeum Krakowa zmierzających do przywrócenia głosu dzwonowi Bolesław na Wieży Ratuszowej.

Medalem św. Krzysztofa w X edycji został wyróżniony prof. Andrzej Matyja, chirurg, nauczyciel akademicki, prezes Naczelnej Rady Lekarskiej. W intencji kapituły nagroda przekazana na ręce profesora była wyrazem hołdu dla całego krakowskiego środowiska medycznego za walkę z pandemią.

20 listopada 2021 roku przed Rydlówką odbyło się tradycyjne *Osadzanie chochoła*. W wydarzeniu organizowanym w tym miejscu na pamiątkę wesela Jadwigi Mikołajczyków-

ny i Lucjana Rydla uczestniczyli krakowianie, mieszkańcy Bronowic, ale przede wszystkim dzieci i młodzież ze szkół bronowickich zaangażowane w inscenizację symbolicznego owinięcia krzaku róży. Wydarzenie zostało w roku 2021 poszerzone o przygotowany z rozmachem korowód weselny, który wędrował uliczkami Bronowic tuż przed główną uroczystością. Organizacja całości wydarzenia to zasługa dr Joanny Zdebskiej-Schmidt.

4 grudnia 2021 roku w Rydlówce miał miejsce finał wielomiesięcznych prac nad udostępnieniem wybranych obiektów z kolekcji muzealnych osobom z niepełnosprawnościami. Kilka muzealiów prezentowanych jest na wystawie stałej w Rydlówce. Całość prac wykonanych w ramach projektu *Muzealne dostępne opowieści* można zobaczyć i usłyszeć w zakładce Muzeum online na stronie internetowej Muzeum Krakowa. Projektem kierowały Katarzyna Bury i Elżbieta Lang.

Projekty realizowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Muzeum co roku podejmuje starania o pozyskanie dodatkowych, poza dotacją organizatora, środków na realizację swoich celów statutowych. Istotną rolę odgrywają w tym przypadku dotacje Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2021 roku z wykorzystaniem grantów Ministerstwa zrealizowano cztery projekty, należące do podstawowych zadań Muzeum.

- *Pochód Lajkonika 2021 – teoria i praktyka ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, dofinansowany z programu Kultura Ludowa i Tradycyjna. Całkowita wartość projektu wyniosła 181 560 zł, uzyskano dofinansowanie w wysokości 95 000 zł. W ramach tego zadania zorganizowano m.in. konferencję *Niematerialne dziedzictwo kulturowe w teorii i praktyce*, która odbyła się 8–9 listopada w pałacu Pod Krzysztofory;
- *Zachowanie tradycji szopkarstwa krakowskiego* (działanie dwuletnie, 2021–2022), dofinansowano z programu Kultura Ludowa i Tradycyjna. Całkowita wartość projektu wyniosła 130 100 zł, uzyskano dofinansowanie w wysokości 50 000 zł na rok 2021. W ramach projektu zorganizowano m.in. sesję naukową *Dramaturgia szopki i jej obecność w historii teatru polskiego*, która odbyła się 9–10 grudnia w pałacu Pod Krzysztofory jako wydarzenie towarzyszące pokonkursowej wystawie szopek w 2021 roku;
- *Dostępne muzealne opowieści – udostępnienie kolekcji Muzeum Krakowa dla osób ze szczególnymi potrzebami*, dofinansowano z programu Kultura Dostępna. Całkowita wartość projektu wyniosła 78 840 zł, uzyskano dofinansowanie w wysokości 32 000 zł. Przeprowadzono szkolenie dla pracowników Muzeum uwrażliwiające na potrzeby osób z niepełnosprawnościami, muzealnicy przygotowali audiodeskrypcję i teksty łatwe do czytania i rozumienia dla 42 muzealiów ze zbiorów Muzeum. Wybrane obiekty zaprezentowano na wystawie w Rydlówce;

- *Zakup zespołu negatywów i odbitek fotograficznych Henryka Hermanowicza do kolekcji muzealnej Muzeum Krakowa* do programu *Rozbudowa zbiorów muzealnych*. Całkowita wartość zadania to 32 619,60 zł, dofinansowanie wyniosło 24 955,00 zł. Zakupiono znaczącą część kolekcji fotograficznej Henryka Hermanowicza z lat 1930–1960.

Współpraca międzynarodowa

Muzeum Krakowa było współorganizatorem konferencji *CAMOC Kraków 2020 (2021). The Right to the City (Prawo do miasta)*. Po kilku zmianach terminów z powodu pandemii konferencja ostatecznie odbyła się w formie zdalnej 9–11 czerwca 2021 roku. Wydarzenie, sprawnie zorganizowane w sposób cyfrowy, z bazą w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztofory, połączyło w dyskusji muzealników z muzeów miejskich z całego świata (dokładnie z 24 krajów z pięciu kontynentów, wygłoszono 40 referatów).

W czasie konferencji rozmawiano o najważniejszych problemach nurtujących muzea działające w „epoce miejskiej”, ale i w okresie wielu zagrożeń, w tym tych pandemicznych. Szukano odpowiedzi na pytania m.in., jak muzea mogą lepiej wypełniać swoje funkcje społeczne, gdzie leży granica tych aktywności, jak placówki muzealne powinny w swoich narracjach prezentować tematy związane z ruchami migracyjnymi, mniejszościami, ekologią, zanieczyszczeniem środowiska, zrównoważonym rozwojem czy zjawiskiem gentryfikacji, do kogo przynależy współczesne miasto, jak muzea miejskie mogą przyczyniać się do rozwijania nowych form uczestnictwa w procesach rewitalizacji.

W finale trzydniowych obrad Joana Sousa Monteiro, dyrektor Muzeum Lizbony, przewodnicząca CAMOC, zaprosiła na kolejną konferencję zaplanowaną na jesień 2021 roku w Barcelonie.

Remonty

Z powodu znaczących ograniczeń budżetowych Muzeum zmuszone było zrezygnować lub odłożyć w czasie znaczną część zaplanowanych prac remontowych. Wykonano tylko te, które miały charakter prac koniecznych:

- Barbakan – prace konserwatorskie przy balkonie wewnętrznym wraz z konsolami. Prace, realizowane dzięki dotacji SKOZK, będą kontynuowane w roku 2022;
- budynek na osiedlu Szkolnym 22 – wykonanie robót budowlanych związanych z wymianą stolarki okiennej (12 sztuk) na poziomie pierwszego piętra, w ramach inwestycji *Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania pomieszczeń schronów na przestrzeń wystawienniczą*. Prace te stanowią niewielką część realizacyjną projektu Podziemnej Nowej Huty, zainicjowanego przed kilku laty przez Muzeum PRL-u w Krakowie.

Podsumowanie frekwencji

Rok 2021 był dla Muzeum czasem trudnym, ze sporym spadkiem frekwencji w porównaniu z okresem przed-

Zwiedzających stacjonarnie ogółem w 2021 roku	500 635
Grupy razem, w tym grupy młodzieżowe	51 998 osób (4233 grupy) 33 670 osób (2525 grup)
Oprowadzenia	2135 dla 24 154 osób
Bilety normalne	167 502
Bilety ulgowe	76 738
Cudzoziemcy	158 982
Młodzież	81 327
Bilety bezpłatne	56 938
Bilety rodzinne	79 393
Dzień wolnego wstępu	46 612
Bilety łączone	47 338

Wydarzenia edukacyjne w tym: lekcje warsztaty	1289 dla 19 079 osób 133 dla 2595 osób 331 dla 4979 osób
Inne wydarzenia edukacyjne	825 dla 11 505 osób
Imprezy muzealne	71 dla 7405 osób
Imprezy zewnętrzne	64 dla 4022 osób

Frekwencja z podziałem na oddziały	
Oddział	Liczba zwiedzających
Rynek Podziemny	174 788
Fabryka Emalia Oskara Schindlera	139 443
Stara Synagoga	49 737
Wieża Ratuszowa	42 760
Pałac Krzysztofory	16 807
Rydlówka	12 543
Muzeum Nowej Huty	10 711
Mury Obronne	9075
Muzeum Podgórze	7997
Apteka pod Orłem	7236
Kamienica Hipolitów	4952
Ulica Pomorska	3163
Podziemna Nowa Huta	2243
Celestat	2098
Dom Zwierzyniecki	566
Thesaurus Cracoviensis	260
Frekwencja online	5971 osób, w tym 214 wydarzeń edukacyjnych

pandemicznym. Zamknął się wynikiem frekwencyjnym 500 635 zwiedzających, czyli na poziomie zaledwie 37 procent rekwencji z roku 2019. Był to wynik zdecydowanie lepszy niż w 2020 roku, ale też wskazujący na duże załamanie odwiedzin w Muzeum. Decydujące znaczenie miało tu gigantyczny spadek przyjazdów do Krakowa turystów zagranicznych.

Zdecydowanym liderem frekwencyjnym, podobnie jak w roku 2020, był Rynek Podziemny, chętnie zwiedzany przez krajowych gości. W drugiej połowie roku wzrost odwiedzin zanotowała Fabryka Schindlera. Popularnością cieszyła się także Wieża Ratuszowa, która część swojego sukcesu zawdzięczała biletowi łączonemu z Rynkiem Podziemnym.

Z oddziałów lokalnych bardzo duże zainteresowanie swoją ofertą zanotowała Rydlówka. W tym przypadku źródłem sukcesu była niezwykle aktywność, pracowitość i otwartość niewielkiego zespołu tego oddziału Muzeum.

Z kolei największy procentowo spadek liczby odwiedzających można było zaobserwować w Apteczce pod Orłem. Fakt ten był motywacją do przygotowania nowych pomysłów programowych dla całej Trasy Pamięci.

Rada Muzeum Krakowa

W roku 2021 odbyło się jedno posiedzenie Rady Muzeum Krakowa, na którym omawiano działania Muzeum w roku 2021 i wstępnie zaprezentowano założenia nowej strategii Muzeum na lata 2022–2027.

W posiedzeniu 28 września udział wzięli: dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Adam Świerż, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Katarzyna Olesiak, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, Mateusz Niemiec i dr Jacek Zinkiewicz z Muzeum Krakowa, oraz członkowie Rady Muzeum: dr hab. Agnieszka Chłosta-Sikorska, prof. UP, dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, prof. Czesław Dźwigaj, Towarzystwo Strzeleckie Bractwo Kurkowe w Krakowie, dr hab. Jacek Gądecki, prof. AGH, Katedra Socjologii i Antropologii na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Lili Haber, przewodnicząca Związku Krakowian w Izraelu, prof. Dariusz Kosiński, Katedra Performatyki na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Elżbieta Kusina, przewodnicząca Federacji Stowarzyszeń Przewodniczkich w Krakowie, Robert Piaskowski, pełnomocnik prezydenta miasta Krakowa ds. kultury, prof. Jacek Purchla, prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, dr Violetta Rezler-Wasilewska, dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu, prof. Mieczysław Rokosz, prezes Komitetu Kopca Kościuszki, prof. Łukasz Sroka, przewodniczący Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, prof. Jan Święch, dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Stanisław Waltoś, wiceprzewodniczący Polskiego Komitetu Narodowego ICOM, Agata Wąsowska-Pawlik, dyrektor

Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie, Marcin Zdanowski, Muzeum Okręgowe w Toruniu.

Przewodniczący Rady Muzeum Krakowa prof. Jacek Purchla przywitał uczestników posiedzenia, które po długim okresie pandemii mogło wreszcie odbyć się bezpośrednio. Szczególnie serdecznie przywitał Lili Haber uczestniczącą w spotkaniu online, a także przedstawiciele władz miasta. Rada przyjęła bez uwag protokół poprzedniego posiedzenia. Robert Piaskowski wręczył akty nominacji nowym członkom Rady: Agacie Wąsowskiej-Pawlik i Marcinowi Zdanowskiemu.

Informacje o najważniejszych o działaniach Muzeum w 2021 roku przedstawił dyrektor Jacek Salwiński. Strategicznym przedsięwzięciem był projekt *Krzysztofory od nowa – muzeum kompletne*. Jak poinformował dyrektor Salwiński, 23 lipca 2021 roku zostały oficjalnie zakończone prace w pałacu Pod Krzysztofory, obejmujące wieloletnie działania konserwatorskie oraz modernizację zabytkowego gmachu, w tym m.in. prace konserwatorskie w sali Baltazara Fontany, renowację przedproży, modernizację skrzydła zachodniego od strony ulicy Jagiellońskiej oraz zabytkowej części pałacu od strony wschodniej. Natomiast 18 grudnia planowane jest otwarcie nowej wystawy stałej *Kraków od początku, bez końca*. Data otwarcia nie została wybrana przypadkowo, ponieważ tego dnia 1945 roku zatwierdzono pierwszy statut Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Ostatnim planowanym etapem prac jest rozliczenie projektu. Drugim, równolegle realizowanym priorytetowym zadaniem jest Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego, w którym Muzeum Krakowa występuje w nieco innej roli – inwestycję prowadzi Zarząd Budynków Komunalnych, natomiast Muzeum współpracuje jako przyszły użytkownik modernizowanego fortu Łapianka, który stanie się kolejnym muzealnym oddziałem. Obecnie zaawansowane są zarówno prace budowlane, jak i prace nad wystawami stałymi poświęconymi historii twierdzy Kraków oraz dziejom ruchu harcerskiego (planowane otwarcie kolejno w 2022 i 2023 roku). Prace wystawiennicze nadzoruje dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak, ściśle współpracując w przypadku drugiej wystawy ze środowiskiem harcerskim. Kolejnym obszarem aktywności Muzeum Krakowa są prace nad projektem Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów, czyli nowym, samodzielnym muzeum, powołanym uchwałą Rady Miasta w 2020 r., współprowadzonym przez Gminę Miejską Kraków i Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a zarządzanym przez Muzeum Krakowa i tworzonym w głównej mierze przez byłych pracowników naszego Muzeum. W tym roku to głównie prace formalne związane z tworzeniem nowej instytucji, przejęciem terenów dawnego obozu, a także z pozytywnym działaniem na rzecz przybliżenia mieszkańcom trudnej historii tego miejsca.

W tym miejscu warto również wspomnieć o kilku ważnych wydarzeniach – kontynuował dyrektor Jacek Salwiński – w tym o wyróżnieniu oddziału Thesaurus Cracoviensis jedną z najważniejszych nagród muzealnych w Europie – European Museum of the Year Award. Doceniono nasz projekt za filozofię otwartych magazynów. Rok 2021 to przede wszystkim czas wciąż związany z pandemią, a co za tym

idzie – z licznymi problemami formalnymi i finansowymi instytucji kultury. Muzeum Krakowa od stycznia było zamknięte, natomiast pomiędzy marcem a majem działało hybrydowo. Wiązało się to z wieloma ograniczeniami, jednak wciąż realizowane były wystawy czasowe. Jedną z nich była ekspozycja *Współlistnienie* w oddziale Muzeum Podgórze, poświęcona opowieści o mieście w czasach COVID-19, będącą ambitną próbą przeanalizowania trudnych, bardzo osobistych emocji związanych z pandemią. Inną ważną wystawą była ekspozycja *W chocholim tańcu 1901–2021*, zorganizowana w oddziale Dom pod Krzyżem na 120. lecie prapremiery *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego. Wśród muzealnych wydarzeń ważne miejsce zajął *Pochód Lajkonika*, który w zeszłym roku odbył się w wersji online, a w tym roku przyjął nietypową formę spływu na wiślanych barkach. We wrześniu zrealizowano coroczne wydarzenia: *Dzień Pamięci Ofiar Gestapo*, o rozbudowanym programie (m.in. spacer, debaty, gry terenowe), którego zadaniem jest budowanie społecznej pamięci, szczególnie wśród młodzieży, a także *Zajrzyj do Nowej Huty*. Ważnym wydarzeniem było z pewnością powierzenie Muzeum Krakowa organizacji dorocznej konferencji CAMOC, zrzeszającej europejskie muzea miejskie. Na tej liście ważne miejsce zajmuje także Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa. To nowa formuła organizacyjna, w której Muzeum dąży do stworzenia w oddziale Dom pod Krzyżem przestrzeni interpretacji dziedzictwa, ale także podejmuje działania na rzecz utrwalania i promowania lokalnego dziedzictwa, m.in. przez organizowanie konkursu na najpiękniejsze drzewko emausowe (w 2021 roku wystawa została zrealizowana w Barbakanie), współpracę z koronczarkami czy środowiskiem flisaków (w 2022 roku planowana jest partycypacyjna wystawa o rzece w mieście – *Wisła re-kreacja*), a także planowaną konferencję *Niematerialne dziedzictwo kulturowe w teorii i praktyce*. Rok 2021 to także działalność wydawnicza Muzeum. Należy wymienić trzy publikacje: 38. rocznik „Krzysztoforów. Zeszytów Naukowych Muzeum Historycznego Miasta Krakowa”, zawierający podsumowanie działalności muzealnej Pracowni KL Płaszów, w tym badań archeologicznych oraz działań związanych z filozofią upamiętnienia, *Sztuka krakowska 1945–2000. T. 1. Socrealizm i czas odwilży (1945–1959/1960)* – kolejna publikacja prac badawczych Marii Zientary (następny tom jest już w przygotowaniu) oraz kolejny katalog zbiorów Muzeum Krakowa, tym razem judaików, autorstwa dwóch już emerytowanych pracowników: Elżbiety Długosz i Eugeniusza Dudy. Pomimo pandemii Muzeum prowadziło rozbudowaną działalność edukacyjną, tworząc nowe programy, takie jak *Muzeum po sąsiedzku* – działania wychodzące poza obręb muzealnych oddziałów, *DNA Krakowa* – cykl spotkań sieciujących, w których Muzeum nie stawia się w roli eksperta, lecz próbuje wzmacniać, budować relacje społeczne wokół ważnych tematów, *Akademia dydaktyczna* – program skierowany do nauczycieli, dający możliwość korzystania z muzealnych zasobów wiedzy i zbiorów, a także kontynuując dotychczasowe działania, jak szkolenia dla przewodników czy cykliczne oddziałowe wydarzenia (np. *Wykłady z okienka* w Muzeum Podgórze, *Herbatka u Rydlów* w Rydlówce).

W podsumowaniu 2021 roku warto wspomnieć o frekwencji i finansach. W latach 2018–2019 nastąpił szczyt odwiedzin Muzeum, dochodzący do 1,3 mln zwiedzających. Rok 2020 na skutek pandemii przyniósł spadek frekwencji do 20–30 procent tej liczby, co prawdopodobnie powtórzy się w ostatecznym podsumowaniu roku 2021. W przypadku finansów rok 2021 zapowiadał się początkowo równie mało optymistycznie: minus 4,5 mln zł, co jeszcze nigdy nie zdarzyło się w Muzeum. Jednak po wprowadzeniu licznych oszczędności i otrzymując dodatkowe wsparcie organizatora, Gminy Miejskiej Kraków, a także z rządowej tarczy antykryzysowej, na koniec sierpnia sytuacja Muzeum wydaje się stabilna i nasze finanse są na plusie.

Po zakończeniu prezentacji dr hab. Jacek Gądecki zapytał, jak instytucja, jak i pracownicy radzili sobie w trudnym pandemicznym czasie. Dyrektor Jacek Salwiński odpowiedział, że każdy z pracowników w nieco inny sposób przeżywał okres epidemii. Spora grupa bardzo dobrze wykorzystała ten czas – nastąpił progres w pracach badawczych. Wyrażnym problem były ograniczenia finansowe, przekładające się też na morale i efektywność pracowników.

Do opisanej w prezentacji sytuacji Muzeum odniósł się Robert Piaskowski, mówiąc: W prezentacji zobaczyliśmy, jak Muzeum Krakowa buduje odporne społeczeństwo i kulturę. To był czas niezwykle trudny, a jednak na poziomie efektu działań Muzeum spektakularny. Mamy świadomość, jak wielkie straty finansowe poniosło Muzeum, jednak na poziomie troski o depozytariuszy, mieszkańców Krakowa i pracowników, a także na poziomie ochrony dziedzictwa materialnego i nowych inwestycji był to bardzo ważny dla Muzeum czas, za co bardzo dziękujemy. Nawiązując do słów Olgi Tokarczuk, że świat potrzebuje czułych narratorów, możemy stwierdzić, że obecnie wszyscy potrzebujemy czułych tłumaczy tego świata, a przede wszystkim czułych muzealników, którzy pamiętają i patrzą w przyszłość.

Prof. Stanisław Waltoś wyraził zadowolenie z tego, w jaki sposób Muzeum Krakowa przetrwało czas pandemii. To, co zostało zrobione, zasługuje na nasze wielkie uznanie – stwierdził.

Następnie głos zabrał dyrektor Michał Niezabitowski. Podziękował dyrektor Katarzynie Olesiak za wsparcie finansowe w trudnej sytuacji pandemicznej. Jak powiedział, Muzeum nagle przestało mieć dochody, a do tej pory było rozliczane jak instytucja, która sama pokrywa 50 procent swoich kosztów, co w stosunku do wielu instytucji jest wskaźnikiem bardzo wysokim. Dlatego dwie miejskie tarcze finansowe w zeszłym roku Muzeum nie tylko wspomogły, ale właściwie uratowały. W nawiązaniu do słów dotyczących problemów z motywacją pracowników, w ostatnich dniach podjęto decyzję, że wraz ze wsparciem miejskim od 1 października nastąpi przywrócenie całego systemu motywacyjnego pracowników. Należy zauważyć, że pracownicy i związki zawodowe wykazały się ogromną odpowiedzialnością, rezygnując w czasie pandemii ze wszystkich dodatków, aby wspierać działalność instytucji.

Dyrektor Katarzyna Olesiak podkreśliła, że dla prezydenta Krakowa i dla miasta niezwykle ważna jest in-

westycja w ludzi. Pandemia uświadomiła, że należy teraz zmienić kierunek albo zrównoważyć nasze działania – powiedziała. – Do tej pory bardzo dużo inwestowaliśmy jako miasto w infrastrukturę kultury, teraz najwyższy czas, aby zadbać o kadry kultury i zainwestować w ludzi. Od dłuższego czasu monitorujemy sytuację i obecnie wszelkie zwiększenia dotacji wiążą się z podwyższeniem wynagrodzeń. Od 1 kwietnia zostały wprowadzone podwyżki, które, mamy nadzieję, będą również kontynuowane w przyszłym roku, pomimo że miasto nie ma jeszcze doskonałej sytuacji finansowej.

Następnie dyrektor Michał Niezabitowski przystąpił do zaprezentowania nowej strategii Muzeum Krakowa na lata 2022–2027. Poinformował, że prace nad jej zapisami rozpoczęły się jeszcze w okresie pandemii, mając przekonanie, że wokół nas dzieje się wiele zmian, które należy uchwycić. Na spotkaniach z pracownikami rozpoczęliśmy od analizy sytuacji, w której Muzeum się znajduje, i zastanowienia się, czy instytucja faktycznie podąża we właściwym kierunku – mówił. – Na wstępie przytoczę krótko misję Muzeum, która bazuje na poprzedniej, ale zmieniła nieco akcenty: „Słuchamy Krakowa, dokumentujemy i opowiadamy miasto”. Akcentujemy zatem fakt, że nie tylko dokumentujemy i prowadzimy narrację o mieście, ale przede wszystkim słuchamy miasta, czyli próbujemy je zrozumieć i reagować na wszystkie zachodzące w nim zmiany. Do misji dodajemy #Kraków, co ma nieco prowokacyjny charakter, ale jednoznacznie pozycjonuje naszą instytucję, która z tego miasta wyrasta i z tym miastem się utożsamia. Wizja zakłada, że w 2030 roku będziemy muzeum kompletnym, obejmującym dziedzictwo materialne i niematerialne Krakowa, otwartym na wyzwania współczesności, w swojej wielooddziałowej strukturze sprawnie zarządzanym i nowoczesnie zorganizowanym, aktywnie uczestniczącym w życiu metropolii i jej lokalnej społeczności. Kreujemy nowe trendy, jesteśmy liderem wśród muzeów w Polsce, muzeum znaczącym w Europie i zauważalnym na świecie, miejscem spotkań i interpretacji, a także dialogu przeszłości i współczesności. Wśród wartości za najważniejsze uznaliśmy: wiarygodność (robimy to, co mówimy, kończymy to, co zaczynamy, bierzemy odpowiedzialność za to, co robimy), profesjonalizm (działamy zgodnie z zasadami profesjonalizmu, kierując się dobrymi praktykami), otwartość (szanujemy stanowiska i poglądy innych, eliminujemy bariery w dostępie do kultury i w komunikacji, jesteśmy otwarci na zmiany), kreatywność (wspieramy postawy twórcze i rozwojowe, poszukujemy nowych rozwiązań), odpowiedzialność (dbamy o relacje międzyludzkie i międzyinstytucjonalne, dbamy o powierzone nam dobra), równowagę (racjonalnie dysponujemy czasem i zasobami, wybierając drogę zrównoważonego rozwoju) i wrażliwość (umiemy słuchać, zawsze reagujemy na kierowane do nas sprawy, jesteśmy uważni i postępujemy empatycznie). Pracujemy zgodnie z celami strategicznymi widzianymi z czterech perspektyw, to znaczy oglądamy nasze Muzeum z perspektywy właściciela (Gminy Miejskiej Kraków), klienta (publiczności), operacyjnej (poprawa efektywności i sprawności działania, jak sami siebie widzimy i sami się oceniamy), wiedzy i rozwoju

(stworzenia bazy do efektywnego działania). W tych perspektywach skonfigurowaliśmy 18 celów, które wydają się najistotniejsze. W perspektywie właściciela: W1 muzeum jako centrum badań i kompendium wiedzy o Krakowie, W2 muzeum ważnym miejscem kształtowania tożsamości i postaw obywatelskich mieszkańców metropolii i aglomeracji krakowskiej, W3 muzeum jako istotny element marki Krakowa w Polsce i na świecie, W4 muzeum chroniące i interpretujące materialne dziedzictwo miasta, W5 muzeum chroniące i interpretujące niematerialne dziedzictwo miasta. W perspektywie klienta: K1 muzeum dostępne, K2 muzeum otwarte, miejsce współpracy i dialogu społeczności metropolii krakowskiej, K3 muzeum uważne (empatyczne), K4 muzeum źródło wiedzy i rozwoju, K5 muzeum popularne, K6 pałac Pod Krzysztofory jako ważny element w przestrzeni społecznej miasta (co wiąże się z przywróceniem dla społeczności długo zamkniętego gmachu, przywrócenie i odbudowanie znaczenia tego miejsca w mieście). W perspektywie procesów wewnętrznych: PW1 muzeum jako instytucja dobrze zorganizowana, o optymalnych procesach, PW2 muzeum posiadające infrastrukturę adekwatną do prowadzonej działalności, PW3 muzeum bezpieczne finansowo i gospodarne, PW4 muzeum jako instytucja zrównoważonego rozwoju, potrafiąca korzystać z zasobów odziedziczonych (instytucja dbająca o środowisko). I w końcu – perspektywa wiedzy i rozwoju: WR1 muzeum tworzone przez dobrze współpracujący i komunikujący się ze sobą zespół, WR2 muzeum posiadające kompetentną i zaangażowaną kadrę, WR3 Muzeum jako instytucja oparta na wiedzy.

Przechodząc do prezentacji inicjatyw, projektów i programów strategicznych na lata 2022–2027, dyrektor Michał Niezabitowski podkreślił, że najważniejszą obecną inwestycją Muzeum, ważną także dla miasta, jest Muzeum Nowej Huty. I kontynuował: Z całą pewnością interwencja urbanistyczna w otoczeniu kina Światowid jest Nowej Hucie i Krakowowi bardzo potrzebna. Istotnym elementem tej inwestycji jest Podziemna Nowa Huta, czyli rozpoczęty, ale wciąż niedokończony proces budowy trasy zwiedzania nowohuckich schronów. Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa to kolejna inwestycja planowana w Domu pod Krzyżem. Muzeum posiada kompletny projekt architektoniczny rewitalizacji tego miejsca. Mamy przekonanie, że wciąż musimy wracać do tematu Nowego Muzeum Żydowskiego. Stara Synagoga przekroczyła swoje możliwości recepcyjne, a narracja o żydowskim Krakowie wymaga zdefiniowania na nowo tej przestrzeni, otoczonej kilkoma niezabudowanymi działkami. Istotne dla Muzeum jest zakończenie remontu trzeciego piętra Kamienicy Hipolitów, to od bardzo dawna odłożona w czasie inwestycja. Mamy również świadomość, jak ważna jest modernizacja Domu Zwierzynieckiego, który obecnie jest przeznaczony na działalność muzealnych pracowni merytorycznych. Fabryka Emalia Oskara Schindlera to kolejne miejsce, które przekroczyło swój próg recepcyjny. Posiadamy już projekt koncepcyjny, który umożliwi zwiększenie przepustowości oddziały, a co za tym idzie – zwiększenie jego otwartości i dostępności. Ważnym realizowanym

projektem jest wspomniany już fort Łapianka. W nowej strategii Muzeum obok inwestycji ważne miejsce zajmują programy, które częściowo są już realizowane, jak *DNA Krakowa*, a częściowo – jako zupełnie nowe – są obecnie wdrażane, np. socjotopografia Krakowa, który ma stać się najważniejszym programem naukowym w Muzeum Krakowa. Kierownikiem zespołu jest dr Jacek Zinkiewicz, a jednym z członków Mateusz Niemiec.

Poproszony o przedstawienie założeń programu Mateusz Niemiec powiedział: Socjotopografia to próba przedstawienia społeczeństwa w przestrzeni miasta, wskazanie pewnych aspektów życia w mieście jego mieszkańców w kontekście tworzonej przez nich przestrzeni. Muzealny, wieloletni projekt zakłada poznanie miasta oraz związków jego topografii z życiem mieszkańców w ciągu wieków. Rezultatem będzie stworzenie serii wydawnictw i rozbudowanej bazy wiedzy o mieście. Prof. Zdzisław Noga, kurator Muzeum, stojący na czele zespołu projektowego, przygotował instrukcję wydawniczą z pytaniami, na które autorzy kolejnych tomów wydawnictwa będą poszukiwać odpowiedzi. To zagadnienia ogólne, aby nie ograniczać badań, które mają dotyczyć całego Krakowa w dzisiejszych granicach administracyjnych w okresie od 1257 do 1939 roku. Obecnie skupiamy się na zaplanowaniu wydawnictw, które obejmą 18 tomów i będą dotyczyć poszczególnych współczesnych dzielnic. W ramach tomów wyodrębnione zostaną zeszyty odpowiadające historycznym podziałom geograficznym, uwzględniając m.in. dawne wsie wchodzące obecnie w skład dzielnic. W niektórych przypadkach pojawią się trudności wynikające z rozbieżności granic historycznych i współczesnych podziałów. Poszczególne podzespoły będą wykorzystywały różne źródła, co w przypadku XIX i XX stulecia będzie wiązało się z koniecznością dużej selekcji materiałów. Tom pierwszy dotyczyć będzie Starego Miasta wraz z przedmieściami, jurydykami. Z powodu ogromu materiału obszar ten zostanie podzielony na kilka odrębnych zeszytów, które będą opracowywane przez zespół badaczy. Ważną częścią projektu będą zastosowane metody badawcze. W wyniku dyskusji zespołu projekt w pierwszej fazie skupi się na wydawnictwach tradycyjnych, opisujących poszczególne fragmenty miasta pod względem socjotopograficznym. Chcemy jednak wykorzystać wiele nowoczesnych narzędzi, jak wciąż mało wykorzystywany przez historyków GIS, czyli system informacji geograficznej, który pozwala tworzyć, zarządzać, analizować i umieszczać na mapie dane najróżniejszych typów, w tym zestawiać plany miasta pochodzące z różnych okresów. Program ten, łączący dane z mapami, umożliwi przeprowadzanie różnych historyczno-socjologicznych analiz. Ważnym rezultatem będzie stworzenie bazy danych (obecnie w programie Excel), połączonej w dalszej przyszłości z GIS-em, dzięki której będzie można uzyskać duży zasób informacji (m.in. stan cywilny, wyznania, zawody mieszkańców danego rejonu miasta) stanowiących podstawę do dalszych prac badawczych historyków, historyków sztuki czy socjologów. Celem zespołu jest stworzenie potężnej bazy danych o Krakowie oraz publikacja wydawnictw dotyczących poszczególnych obszarów miasta, ale także stwo-

rzenie w przyszłości ogólnodostępnego portalu łączącego zebrane informacje z muzealną kolekcją.

Uzupełniając, dyrektor Niezabitowski zaznaczył, że Muzeum samodzielnie nie poradzi sobie z tak wielkim programem badawczym, dlatego liczy na wsparcie naukowców z krakowskich uczelni. Pokazanie całej przestrzeni miasta, nałożenie na miasto tkanki społecznej i powiązanie z muzealną kolekcją wymaga zaangażowania badaczy, specjalistów z wielu dziedzin. Muzeum zamierza nie tylko stworzyć naukową bazę danych i wydawnictw, ale też w przyszłości, wzorem City Wall w Kopenhadze, portal, za pomocą którego mieszkańcy będą mogli poznać swoje miasto, ale także będą współtworzyć portal i uzupełniać go o swoje osobiste przestrzenie.

Na zakończenie dyrektor Niezabitowski podkreślił, że prezentowana po raz pierwszy na szerokim forum strategia pozostaje wciąż wersją roboczą, nad którą pracuje zespół we współpracy z miastem. Obecnie Muzeum jest na etapie

budowania mierników, co powinno zakończyć się w listopadzie. Zanim dokument będzie oficjalnie przedstawiony, zostanie przekazany Radzie Muzeum do analizy i akceptacji. Pewne programy są już powoli wdrażane, co wynika z działalności instytucji, a niebawem staną się one jednym z elementów całej domkniętej całości, jaką będzie nowa muzealna strategia dalszego rozwoju.

Prof. Jacek Purchla podsumował, że strategia na lata 2022–2027 już obecnie opiera się na solidnych filarach, o czym świadczą zaprezentowane – planowane i realizowane – inwestycje oraz programy. Zwrócił się o przesłanie gotowych materiałów członkom Rady na przełomie listopada i grudnia. Po dogłębnym zapoznaniu się z ich treścią mogłoby odbyć się spotkanie warsztatowe na przełomie stycznia i lutego, na którym Rada wspólnie przedyskutuje i zaopiniuje projekt. Przewodniczący podziękował członkom Rady za udział w spotkaniu i zaprosił na kolejne, warsztatowe posiedzenie dotyczące nowej strategii.